

Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter 2030

Innehåll

Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter 2030	1
Inledning.....	2
<i>Några begrepp.....</i>	<i>4</i>
<i>Andra styrdokument</i>	<i>5</i>
<i>Bakgrund</i>	<i>5</i>
<i>Ansvarsfördelning.....</i>	<i>7</i>
<i>Uppföljning.....</i>	<i>7</i>
Fokusområde: Kunskap och information	9
Fokusområde: Välfärd och service	13
<i>Skola och förskola</i>	<i>13</i>
<i>Socialtjänst och andra verksamheter som möter hbtqi-personer</i>	<i>16</i>
<i>Öppna verksamheter inom välfärdsområdena</i>	<i>18</i>
<i>Kultur, idrott och fritid.....</i>	<i>20</i>
<i>Offentliga miljöer.....</i>	<i>21</i>
Fokusområde: Delaktighet och inflytande	22

Inledning

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt och sammanhållet. *Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna* (MR-programmet) ger vägledning i arbetet.

De mänskliga rättigheterna är odelbara och ingen rättighet är viktigare än någon annan. Samtidigt är det viktigt att synliggöra och arbeta utifrån kunskapen om att individer och grupper har olika levnadsvillkor och möjligheter. Denna handlingsplan fokuserar på att säkra stockholmares lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika. I handlingsplanen uttrycks detta också som hbtqi-personers rättigheter. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030.

Handlingsplanens övergripande mål:

Staden säkerställer att stockholmare har lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika.

Handlingsplanen konkretiserar arbetet med lika rättigheter för hbtqi-personer och stadens ansvar för att motverka hbtqi-personers utsatthet för diskriminering.

Hbtqi är ett samlingsnamn för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera personer och intersexpersoner. Gemensamt för hela gruppen är att alla bryter mot normer om kön och/eller sexuell läggning. Men det är inte en homogen grupp.¹

Handlingsplanen utgår från MR-programmets tre fokusområden. Dessa utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter. De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information
- Valfärd och service
- Delaktighet och inflytande

Till varje fokusområde hör ett antal mål uppdelade i effektmål och resultatmål. Effektmålen beskriver den övergripande och

¹ För centrala begrepp, se ruta nedan med definitioner.

långsiktiga förändring som eftersträvas. Resultatmålen är den direkta förändring som ska genomföras i stadens verksamheter.

Målen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet för nämnder och bolagsstyrelser att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen. En och samma aktivitet kan bidra till uppfyllelsen av flera mål. Under målen finns även exempel på åtgärder och vägledning i arbetet med målen. Dessa exempel ska dock inte förstås som en uttömmande sammanställning av möjliga åtgärder som nämnder och bolagsstyrelser kan vidta för att nå målen.

Några begrepp

Kön – har olika betydelser; juridiskt kön, biologiskt kön, könsidentitet och könsuttryck.

Könsidentitet – en persons självupplevda kön och det den identifierar sig med.

Könsuttryck – hur en person uttrycker kön genom exempelvis kläder, kroppsspråk, frisyr, röst mm.

Sexuell läggning – handlar om vem en person blir attraherad av och/eller kär i. Enligt svensk diskrimineringslag finns tre sexuella läggningar; homosexuell, bisexuell och heterosexuell.

Könskaraktistika – är ett annat ord för könsskillnader och handlar både om de yttre könsorganens utseende och om andra aspekter av kroppen som ofta uppfattas som ”könade” såsom röst och kroppsform. Intersexpersoner föds med könskaraktistika som bryter mot normer om att män ser ut på ett visst sätt och kvinnor på ett annat.

Homosexuell – en person som blir kär i eller attraherad av någon av samma kön.

Bisexuell – en person som blir kär i eller attraherad av någon oavsett kön eller av fler än ett kön.

Transperson – en person vars könsidentitet inte överensstämmer med det kön den tilldelades vid födseln eller som bryter mot normer om könsidentitet och/eller könsuttryck och identifierar sig som trans.

Queer – en persons identitet som bryter mot normer om kön och heteronormen på något sätt. Begreppet kan även syfta på queerteori eller queeraktivism, idéer om att ifrågasätta normer kring kön och sexualitet och granska hur det hänger samman med makt och inflytande.

Intersexperson eller person med intersexvariation – en person vars medfödda kropp bryter mot normer om kön genom att personens inre eller yttre könsorgan, kromosomer och/eller hormoner inte följer det förväntade. Personen kan vara kvinna, man eller icke-binär. Intersex säger inget om en persons sexuella läggning.

Icke-binär – en person vars könsidentitet inte är kvinna eller man.

Heterosexuell – en person som blir kär och/eller attraherad av ett annat kön än det egna.

Cisperson – en person som identifierar sig med det kön hen tilldelades vid födseln.

Heteronorm – normer kopplade till kön och sexualitet, förutsätter att kvinnor är feminina och män maskulina och att alla är heterosexuella.

Beskrivningen av begreppen i rutan ovan kommer från följande källor:

RFSL <https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/>

SOU 2017:92 [Transpersoner i Sverige - Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor - Regeringen.se](#)

MUCF [https://www.mucf.se/publikationer/jag-ar-inte-ensam-det-finns-andra-](https://www.mucf.se/publikationer/jag-ar-inte-ensam-det-finns-andra-som-jag)

[RFSU https://www.rfsu.se/sex-och-relationer/for-dig-som-undrar/kropp-och-kon/intersex/](https://www.rfsu.se/sex-och-relationer/for-dig-som-undrar/kropp-och-kon/intersex/)

Andra styrdokument

Denna handlingsplan har beröringspunkter med flera andra styrdokument. Det medför att handlingsplanen avgränsas i relation till andra handlingsplaner och program som också bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna. De andra handlingsplanerna som är kopplade till MR-programmet har stor betydelse för hbtqi-personers rättigheter då hbtqi-personer också kan utsättas för rasism, kan vara barn, kan tillhöra de nationella minoriteterna samt kan identifiera sig som kvinnor eller män.

Andra exempel på program som bidrar till att uppfylla de mänskliga rättigheterna är:

- Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning,
- Stockholms stads program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution, människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oberoende relation,
- Handlingsplan för en äldrevänlig stad.

Stockholms stads kvalitetsprogram beskriver hur staden ska arbeta med ökad kvalitet i verksamheterna; i implementeringen av detta bör arbetet med mänskliga rättigheter vara en del.

Bakgrund

FN-konventioner och FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter är grunden för nationellt och internationellt skydd för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queera personers och intersexpersoners åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Sexuell läggning och könsidentitet får inte utgöra grund för diskriminering eller övergrepp. Detta slås fast i Yogyakartapinciperna² som omfattar principer om till exempel rätten till social trygghet, rätten till bästa uppnåeliga hälsa, rätten att bilda familj, rätten till

² Yogyakartapinciperna (2006) utgör internationella rättsprinciper om tillämpning av internationell rätt när det gäller brott mot mänskliga rättigheter på grund av sexuell läggning och könsidentitet. Rättsprinciperna är framtagna av Internationella juristkommissionen och International Service for Human Rights. 2025-01-24 [Yogyakarta Principles plus 10 – Yogyakartapinciperna.org](https://www.yogyakartapinciperna.org)

utbildning och rätten att delta i det offentliga livet. Sverige stödjer dessa principer. FN:s råd för mänskliga rättigheter antog även 2011 en resolution som fördömer våld mot och kränkningar av hbt-personer.³

I Europakonventionen framgår förbud mot diskriminering och genom den garanteras även skydd för de mänskliga rättigheterna. Artiklarna är tillämpliga då en person diskrimineras på grund av sin sexuella läggning. Europakonventionen gäller som lag i Sverige. Vidare finns i den svenska diskrimineringslagen sju diskrimineringsgrunder som bland annat omfattar sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck.

Situationen för hbtqi-personer i Sverige har förändrats mycket de senaste årtiondena. Detta har medfört ökad tillgång till rättigheter både på det sociala och juridiska området, förstärkt skydd mot diskriminering, ökad synlighet och fler möjligheter till gemenskap. Trots detta är risken för ohälsa signifikant högre för personer som inte följer eller bryter mot konventionella normer kopplade till könsidentitet och sexuell läggning. Särskilt transpersoner och bisexuella upplever högre utsatthet och sämre psykisk och fysisk hälsa jämfört med majoritetsbefolkningen under hela livet.⁴

Detta bekräftas av den senaste stora studien om unga hbtqi-personers levnadsvillkor där det framgår att unga hbtqi-personer fortsatt har sämre levnadsvillkor än andra unga.⁵ Det finns även en särskild utsatthet för hbtqi-personer med utländsk bakgrund, med annan hudfärg än vit och för de som har en funktionsnedsättning.⁶

Hälsoskillnaderna förklaras delvis av att homosexuella, bisexuella och transpersoner är mer utsatta för diskriminering, trakasserier samt hot och våld på grund av omgivningens negativa föreställningar om sexuell läggning och könsidentitet.⁷

Livsvillkoren för personer med intersexvariation skiljer sig åt och inom gruppen finns både personer som identifierar sig som ”intersexperson” eller ”person med intersexvariation” och personer

³ Regeringskansliet, 2014, *En strategi för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck*

⁴ Nordiska ministerrådet, TemaNord 2023:547, *”Han gick in i garderoben igen” Äldre LGBTI-personers möte med vård och omsorg i Norden*

⁵ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF), 2022, *”Jag är inte ensam, det finns andra som jag” Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*

⁶ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF), 2022, *”Jag är inte ensam, det finns andra som jag” Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*

⁷ Folkhälsomyndigheten 2025-01-24 [Hälsa hos Hbtqi-personer — Folkhälsomyndigheten](#)

som inte gör det utan talar om sin könsvariation utifrån den medicinska diagnosen. Diskrimineringsombudsmannen bedömer att det finns samhällsområden där personer med intersexvariation lever i en utsatt situation och riskerar att möta olika former av diskriminering. En särskild utsatthet kan aktualiseras i hälso- och sjukvården, men också i skolan och arbetslivet.⁸

Civilsamhällesorganisationer beskriver brister i bemötandet av hbtqi-personer inom samhällets generella skydds- och stödverksamheter såsom polisen, socialtjänsten och vården. Hbtqi-personer uppger även ett lägre förtroende för stöd och hjälpinsatser än majoritetsbefolkningen. Sammantaget kan detta leda till att hbtqi-personer i lägre utsträckning än andra söker stöd vid utsatthet för brott.⁹

Ansvarsfördelning

Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa att stockholmare får lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktiska. En central metod för genomförandet är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt som hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda och som riskerar att lämnas utanför enligt principen i Agenda 2030.

Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen.

Målen i handlingsplanen pekar på förflyttningar som staden förväntas göra. Många mål kräver samverkan och att nämnder med expertkunskap och särskilt ansvar, ofta facknämnder, ger stöd till andra nämnder, ofta stadsdelsnämnder. Några mål är tydligare riktade mot vissa verksamheter och nämnder/bolagsstyrelser än andra. Varje mål i handlingsplanen innehåller information om särskilt ansvariga nämnder och bolagsstyrelser.

På stadens intranät finns förslag på utbildningar och olika former av material som ger stöd i nämndernas arbete.

Uppföljning

Stockholms stads arbete med handlingsplanen ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet

⁸ Diskrimineringsombudsmannen, 2021, *Livsvillkor för personer med intersexvariation ur ett diskrimineringsperspektiv*

är tvärssektoriellt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget.

Nämnder och bolagsstyrelser ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med hbtqi-personers rättigheter.

Utifrån stadens program för mänskliga rättigheter gör stadsledningskontoret vartannat år en bedömning av stadens arbete med mänskliga rättigheter som sammanställs i en rapport till kommunfullmäktige. I arbetet ingår att följa upp de handlingsplaner som är kopplade till programmet.

Fokusområde: Kunskap och information

I Stockholms stads program för mänskliga rättigheter lyfts att stadens alla verksamheter behöver ha grundläggande kunskap om hbtqi-personers rättigheter och att vissa verksamheter därutöver kan behöva olika former av fördjupad kunskap, beroende på verksamhetens uppdrag och målgrupp. Stadens verksamheter ska också enligt programmet informera om de rättigheter som stockholmarna har samt om hur staden arbetar för att säkerställa dessa.

De senaste åren har flera myndigheter haft i uppdrag att ta fram kunskapsunderlag gällande olika hbtqi-personers levnadsvillkor, såsom exempelvis unga personer, äldre personer och hbtqi-personers situation på arbetsmarknaden. Det saknas dock fortfarande kunskap om hur livsvillkoren ser ut för hbtqi-personer vars identitet eller bakgrund gör att de riskerar att bli utsatta utifrån flera diskrimineringsgrunder.¹⁰

Transpersoner är särskilt utsatta för fördomar, intolerans och diskriminering både i Sverige och i EU.¹¹

Civilsamhällesorganisationer vittnar om vikten av att staden informerar målgruppen om att det finns riktade verksamheter och att verksamheter i staden har kunskap om hbtqi-personers levnadsvillkor. Det finns en oro hos hbtqi-personer, och särskilt hos transpersoner, för att inte bli lyssnade på eller mötas av okunskap då de söker stöd, vård och omsorg.

Diskrimineringsombudsmannen lyfter vikten av att kunskapen om intersexpersoner ökar då dagens kunskapsbrist riskerar öka risken för diskriminering.¹²

Kunskap och information utgör grundförutsättningar för arbetet med att säkerställa hbtqi-personers rättigheter. Staden ser därför fortsatta behov av insatser för att säkerställa goda kunskaper om hbtqi-personers rättigheter och levnadsvillkor bland stadens medarbetare och för att sprida information till rättighetsbärarna om deras rättigheter.

¹⁰ Regeringskansliet, Arbetsmarknadsdepartementet, uppdaterad 2022, *Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter*

[Discrimination in the European Union - oktober 2015 - - Eurobarometer survey 2025-01-20](#)

¹² Diskrimineringsombudsmannen, 2021, *Livsvillkor för personer med intersexvariation ur ett diskrimineringsperspektiv*

År 2025 har kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram en ny utbildning för stadens anställda om hbtqi-personers rättigheter. Syftet är att ge fler verksamheter möjlighet att ta del av en utbildning och att erbjuda verksamheter att diplomera sig med hjälp av utbildningen. I arbetet tas erfarenheter från tidigare års diplomutbildning tillvara och det ska vara möjligt för de verksamheter som vill ha en utbyggd utbildning att fördjupa sig. Att diplomera sig och informera om det till sina målgrupper är ett sätt att säkerställa att hbtqi-personers rättigheter respekteras i verksamheten.

Kunskap och information**Mål 1**

Stadens medarbetare bemöter alla invånare respektfullt och anpassat efter individens behov – oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktiska.

Stadens medarbetare har god kunskap om hbtqi-personers rättigheter och vad det innebär för verksamheten.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Stadens medarbetare har god kunskap om transpersoners levnadsvillkor och särskilda utsatthet.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Stadens medarbetare har god kunskap om bemötande av personer som riskerar att bli utsatta utifrån flera diskrimineringsgrunder.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Verksamheter i staden samt stadens alla pedagogiska verksamheter diplomerar sig med hjälp av stadens diplomutbildning.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Stadens verksamheter ska öka sina kunskaper.

Insatser för att få god kunskap om hbtqi-personers rättigheter kan se olika ut beroende på verksamhetens förutsättningar, befintlig kunskapsnivå och behov.

Några exempel på kunskapshöjande insatser är:

- Deltagande i stadens egna utbildningar.
- Deltagande i andra myndigheters utbildningar.
- Utveckling av egna föreläsningar eller utbildningsinsatser.
- Studiebesök och studieresor.
- Spridning av relevanta rapporter.
- Dialog och samarbeten med relevanta civilsamhällesaktörer.

Vid utformningen av kunskapshöjande insatser bör verksamheterna utöver generell kunskap sträva efter att prioritera transpersoners levnadsvillkor och särskilda utsatthet samt bemötande av personer som riskerar att bli utsatta utifrån flera diskrimineringsgrunder.

Kommunstyrelsen, arbetsmarknadsnämnden, förskolenämnden, kulturnämnden, idrottsnämnden, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, utbildningsnämnden och äldrenämnden har ett särskilt ansvar att bevaka och informera om utbudet av utbildningar och stödmaterial inom sina områden samt att vid behov utveckla nya kunskapshöjande insatser.

Kunskap och information

Mål 2

Det är tydligt för hbtqi-personer att stadens verksamheter är tillgängliga för dem.

Stadens verksamheter synliggör – både fysiskt och digitalt – kunskap om hbtqi-frågor.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Insatser för att synliggöra kunskap om hbtqi-frågor avser här exempelvis att informera målgruppen om stadens verksamheter. Det kan handla om att informera om att det finns en särskild verksamhet för hbtqi-personer, att visa upp att medarbetare har genomgått en utbildningsinsats eller att publicera information på stadens hemsida riktad till hbtqi-personer.

Redan etablerade arbetssätt i staden är att sätta upp en prideflagga i väntrummet, att ha en inkluderande e-postsignatur och att uppmärksamma hbtqi-personers rättigheter i digitala kanaler. Det finns behov av att utveckla fler sätt att synliggöra kunskap och informera om hbtqi-personers rättigheter och att dela goda exempel mellan verksamheterna.

Vid utformningen av insatser bör verksamheterna ha i åtanke att hbtqi-personer inte är en homogen grupp och kan ha olika behov. Transpersoner är särskilt oroliga för att inte bli lyssnade på eller för att mötas av okunskap då de söker stöd, vård och omsorg. Verksamheterna kan därför behöva göra informationsinsatser som riktar sig särskilt till transpersoner.

Fokusområde: Velfärd och service

I MR-programmet framgår att stadens velfärd och service ska planeras och utformas för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras.

För att motverka diskriminering behövs kunskap och arbetsätt för att få syn på normer, både i samhället och i stadens verksamheter. För hbtqi-personer är särskilt normer kring kön, könsidentitet, könsuttryck och sexuell läggning centrala.¹³ Ett normkritiskt perspektiv fokuserar på normer och maktstrukturer som gör att vissa personer uppfattas som ”avvikande” och andra som ”normala” och vilka konsekvenser denna obalans bidrar till. När normer skapas, tolkas, omformuleras och förstärks utifrån föreställningar och beteenden påverkar det oss själva och personer vi möter.¹⁴

Stadens verksamheter erbjuder en bredd av velfärd och service till stockholmare i alla åldrar. Det finns stora möjligheter att arbeta för allas lika rättigheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktiska, inom skola och förskola, socialtjänst, öppna verksamheter, kultur, idrott och fritid samt i stadens offentliga miljöer.

Staden behöver säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras både i verksamhet som drivs i stadens egen regi och i verksamhet som drivs i upphandlad form. Målen nedan är därför relevanta även i upphandling och utförande av externa leverantörer. I praktiken kan det exempelvis handla om att ställa krav på leverantörers kompetens avseende hbtqi-personers rättigheter och levnadsvillkor.

Skola och förskola

I skollagen, läroplanen och diskrimineringslagen framgår att diskriminering och trakasserier av hbtqi-personer inte är tillåtet. Men trots att lagar och riktlinjer är tydliga finns traditionella normer kvar i skolan, vilket skapar utsatthet för unga hbtqi-personer.¹⁵

Unga hbtqi-personer uppger i en stor undersökning om unga hbtqi-personers levnadsvillkor att de är mindre nöjda med sin

¹³ Hbtqi-personer kan även identifiera sig med fler diskrimineringsgrunder såsom ålder, funktionsnedsättning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Hbtqi-personer kan även tillhöra en nationell minoritet.

¹⁴ Diskrimineringsombudsmannen 2025-01-24 [Bli medveten om dina normer | DO](#)

¹⁵ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, ”*Jag är inte ensam, det finns andra som jag*” *Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*

skolsituation och utbildning, jämfört med andra unga. En relativt stor andel av de unga hbtqi-personer som deltagit i undersökningen svarar att de inte alltid känner sig trygga i skolan. Det framkommer också att de är mer utsatta för olika former av kränkningar, hot, våld och diskriminering i skolan än heterocisungdomar. Kränkningarna kan komma från andra elever, lärare och annan personal i skolan.¹⁶ Intervjupersonerna berättar också om lärare som är passiva när kränkningar sker, förminskar kränkningar eller behandlar hbtqi-personers rättigheter som åsiktsfrågor.¹⁷

Undervisningen beskrivs också som bristfällig gällande hbtqi-frågor och enligt ungdomarna saknas det ett hbtqi-perspektiv i sex- och samlevnadsundervisningen.¹⁸

Förskolan ska erbjuda alla barn samma möjlighet till utveckling, lärande och lek utan att de begränsas av sin könstillhörighet, könsidentitet eller könsuttryck.¹⁹ Förskolan är ofta barnets första ”egna” miljö utanför hemmet och barn som lever i familjer som bryter mot heteronormen behöver få sin familj bekräftad på förskolan.²⁰

Välfärd och service

Mål 1

I stadens skolor och förskolor känner sig barn, unga och vuxna trygga och inkluderade oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika.

Stadens skolor identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera barn och unga som själva bryter eller vars familjer bryter mot normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika.

Särskilt ansvarig: Utbildningsnämnden

¹⁶ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF), 2022, ”Jag är inte ensam, det finns andra som jag” *Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*

¹⁷ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF), 2022, ”Jag är inte ensam, det finns andra som jag” *Unga hbtqi-personers levnadsvillkor*

¹⁸ Området som länge har kallats för sex och samlevnad heter efter läroplansändringarna 2022 sexualitet, samtycke och relationer.

¹⁹ Skolverket 2025-02-27 <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/jamstalldhet-i-forskolan>

²⁰ RFSL 2025-02-27 <https://www.rfsl.se/verksamhet/foralder/att-bli-och-vara-foralder/barnboktips-pa-temat-hbtqi-regnbagsfamiljer/>

Stadens förskolor identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera barn som själva eller vars familjer bryter mot normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktiska.

Särskilt ansvarig: Förskolenämnden och stadsdelsnämnderna

Lärare, annan skolpersonal och förskolepersonal har förutsättningar att agera aktivt när de ser eller får information om kränkningar, våld och diskriminering mot barn och unga på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktiska.

Särskilt ansvarig: Förskolenämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna

Stadens vuxenutbildning identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella hinder och normer i verksamheten som riskerar att exkludera personer som bryter mot normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktiska.

Särskilt ansvarig: Arbetsmarknadsnämnden

Insatser för att skapa trygghet i stadens skolor och förskolor för barn och unga som bryter mot normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktiska ska riktas både till pedagoger och till annan personal samt till elever/barngrupper.

Den mest grundläggande insatsen för att skapa trygghet för elever som bryter mot normer om kön, könsidentitet eller könsuttryck är ett väl fungerande arbete mot trakasserier och andra kränkningar.²¹

I staden används sedan flera år en våldsförebyggande metod som heter Mentor i våldsprevention (MVP). MVP är en lektionsserie för skolan

²¹ Skolverket 2025-02-27 <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/trans-konsidentitet-och-konsuttryck>

där elever och lärare lär sig att ta ansvar för varandra och säga ifrån och de ser eller hör våld eller kränkningar.²²

Ett normkritiskt arbetssätt är också viktigt och innebär att undersöka normer som dominerar på förskolan/skolan och hur det tar sig uttryck. I nästa steg är verksamhetens arbetssätt och bemötande i fokus, både i bemötandet av barn och elever och i det övriga arbetet.

Stadens förskolor ska även arbeta inkluderande med vårdnadshavare som är hbtqi-personer och alla barn ska känna att deras familjer blir bekräftade på förskolan. Exempel på insatser som redan görs är att förskolor arbetar med böcker som synliggör olika familjekonstellationer. Det finns även exempel på en öppen förskola som har särskilda öppettider för regnbågsfamiljer.

Fler exempel på insatser är:

- APT-möten eller andra personalmöten med fokus på ett normkritiskt arbetssätt.
- Att använda elevundersökningar för att få syn på normer och värderingar hos barn och unga och sedan arbeta med resultaten i elevgrupperna.
- Att använda elevundersökningar för att få syn på unga hbtqi-personers upplevelser av skolan och sedan arbeta med resultaten i elevgrupperna.

Vid utformningen av insatser bör skolor och förskolor ha i åtanke att barn och unga som bryter mot normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika inte är en homogen grupp och kan ha olika behov.

Stadens samhällsorientering har också en viktig roll för att uppmärksamma och befästa hbtqi-personers rättigheter och stärka tryggheten för nyanlända hbtqi-personer.

Socialtjänst och andra verksamheter som möter hbtqi-personer

Äldre hbtqi-personer har ofta svårt att känna förtroende för socialtjänsten samt för hälso- och sjukvården. Det kan bero på den historiska stigmatiseringen och sjukdomsstämpeln som fanns kvar i Sverige fram till 1979, när homosexualitet inte längre klassades som en sjukdom av Socialstyrelsen. Vård och omsorg är ofta präglad av hetero- och cis-normativa antaganden, vilket riskerar leda till att hbtqi-personer upplever sig osynliggjorda och diskriminerade.

²² MVP ägs och drivs i Sverige av organisationen MÄN. Staden har ett samarbete med dem.

Transpersoner har en särskilt utsatt situation och svår relation till vården eftersom de behöver genomgå en krävande process för att få tillgång till transvård. Flera studier visar att tidigare erfarenheter av homo- och/eller transfobi i kontakter med vården och äldreomsorgen leder till att äldre hbtqi-personer avstår från att söka den vård de behöver. Det är också känt att par i samkönade relationer väljer att inte följa med sin partner till vården för att undvika diskriminering.²³

Hbtqi-personer som utsätts för våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck och hatbrott kan som en följd av samhällets diskriminering och marginalisering befinna sig i en situation som innebär en särskild sårbarhet. Det finns en risk att de i möten med socialtjänsten och vården inte betraktas som trovärdiga.²⁴ Hedersrelaterat våld och förtryck bygger på patriarkala och heteronormativa föreställningar och hbtqi-personer kan utsättas på grund av att den sexuella läggningen inte accepteras.²⁵

Unga hbtqi-personer riskerar att utsättas för omvändelseförsök, tvångsäktenskap eller så kallade uppfostringsresor. Skolan behöver därför arbeta både främjande och förebyggande och skolpersonal behöver våga fråga om exempelvis hedersrelaterat våld och förtryck och även kunna lyssna och ta elevers berättelser på allvar.²⁶

Välfärd och service

Mål 2

Staden säkerställer lika tillgång till stöd, vård och omsorg oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könkaraktäristika.

Stadens verksamheter förebygger och bekämpar diskriminerande fördomar, beteenden, språkbruk och bilder.

Särskilt ansvariga: Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna, Stiftelsen SHIS Bostäder och Micasa Fastigheter i Stockholm AB

²³ Nordiska ministerrådet, TemaNord 2023:547, "Han gick in i garderoben igen" Äldre LGBTI-personers möte med vård och omsorg i Norden

²⁴ Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) 2025-01-24 [Särskild sårbarhet och intersektionalitet - Uppsala universitet](#)

²⁵ Jämställdhetsmyndigheten 2025-02-26 [Hedersrelaterat våld och förtryck | Jämställdhetsmyndigheten](#)

²⁶ Skolverket 2025-05-23 [Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan - Skolverket](#)

Stadens äldreomsorg identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera äldre hbtqi-personer.

Särskilt ansvariga: Äldrenämnden, stadsdelsnämnderna och Micasa Fastigheter i Stockholm AB

Stadens verksamheter har arbetssätt för att upptäcka hbtqi-personer som utsätts för våld, exempelvis våld i nära relation, hedersrelaterat våld och hatbrott, och säkerställer lika tillgång till skydd, stöd och hjälpinsatser som för heterosexuella cis-personer.

Särskilt ansvariga: Arbetsmarknadsnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna

Insatser för att säkerställa lika stöd, vård och omsorg kan betyda en bredd av insatser där resultatmålen innebär en riktning men där andra insatser också kan behövas utifrån nämndens målgrupper. Det kan exempelvis handla om:

- Ett jämlikt bemötande av enskilda individer.
- Att arbeta med att anpassa verksamheten och informera om att den är tillgänglig för särskilda personers behov och förutsättningar, exempelvis samkönade par eller transpersoner.
- Att åtgärda befintliga brister i tillgängligheten så att alla kan ta del av välfärd och service oavsett kön, sexuell läggning, könsöverskridande identitet eller könsuttryck.
- Att inom äldreomsorgen tillhandahålla verksamheter och boenden som riktas särskilt till eller tydligt inkluderar hbtqi-personer.

Vid utformningen av insatser bör stadens verksamheter ha i åtanke att personer som bryter mot normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika inte är en homogen grupp och kan ha olika behov.

Öppna verksamheter inom välfärdsområdena

Äldre hbtqi-personer upplever att vård och omsorg ofta är präglad av hetero- och cis-normativa antaganden.²⁷ Unga hbtqi-personer

²⁷ Nordiska ministerrådet, TemaNord 2023:547, "Han gick in i garderoben igen" Äldre LGBTI-personers möte med vård och omsorg i Norden

beskriver att tillgången till trygga rum på fritiden, där de får uppleva gemenskap, ger dem möjlighet att pausa från majoritetssamhällets normer och den minoritetsstress dessa normer skapar.²⁸ Särskilda mötesplatser för hbtqi-personer i olika åldersgrupper är mot bakgrund av detta motiverat inom stadens verksamhetsområden.

Välfärd och service

Mål 3

I staden finns olika typer av mötesplatser som är inkluderande för hbtqi-personer.

Stadens verksamheter säkerställer att mötesplatser är trygga och inkluderande för hbtqi-personer.

Särskilt ansvariga: Äldrenämnden, förskolenämnden och stadsdelsnämnderna

Stadens verksamheter erbjuder särskilda mötesplatser för hbtqi-personer.

Särskilt ansvariga: Äldrenämnden, förskolenämnden, utbildningsnämnden, kulturnämnden och stadsdelsnämnderna

De mötesplatser som avses här är bland annat öppna verksamheter inom stadens välfärdsområden som finns till för alla stockholmare, såsom fritidsgårdar, aktivitetscentrum och liknande för äldre, öppna förskolor och bibliotek.

Stadens alla mötesplatser ska vara trygga och inkluderande för hbtqi-personer men utifrån hbtqi-personers behov och önskemål är det motiverat att även erbjuda särskilda mötesplatser. En del mötesplatser behöver rikta sig mot en specifik grupp, såsom exempelvis unga hbtqi-personer, äldre hbtqi-personer, hbtqi-personer med funktionsnedsättning, transpersoner eller regnbågsfamiljer.

Civilsamhällesorganisationer kan vara en viktig samarbetspart i arbetet med mötesplatser. Staden kan exempelvis ge ekonomiskt stöd till en mötesplats som drivs av en civilsamhällesorganisation eller samarbeta kring aktiviteter på en mötesplats.

²⁸ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" Unga hbtqi-personers levnadsvillkor

Kultur, idrott och fritid

I MUCF:s rapport om unga hbtqi-personers levnadsvillkor beskrivs att unga hbtqi-personer anser i lite lägre andel (73 procent) än unga heterocispersoner (80 procent) att de har mycket eller ganska stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter och sociala aktiviteter såsom idrott, fritidsgård och cafébesök. Gällande möjligheter att delta i kulturella aktiviteter på fritiden finns inte några skillnader alls vid en jämförelse mellan unga hbtqi-personer och unga heterocispersoner. Det är istället andra faktorer som påverkar inom gruppen unga hbtqi-personer. Personer med funktionsnedsättning, personer vars föräldrar saknar eftergymnasial utbildning och personer med utländsk bakgrund upplever i lägre utsträckning att de har mycket eller ganska stora möjligheter att delta i fritidsaktiviteter, sociala och kulturella aktiviteter.²⁹

Det framgår också i rapporten att det är dubbelt så vanligt bland unga hbtqi-personer att avstå från en fritidsaktivitet på grund av rädsla för att bli dåligt bemött, jämfört med andra unga.

Sju av tio transpersoner mellan 15 och 29 år uppgav att de har avstått från olika aktiviteter av rädsla för att bli dåligt behandlade eller diskriminerade. De vanligaste aktiviteterna de har avstått från var att gå på gym, att träna och delta på sociala evenemang. Framför allt transpersoner berättade också om en oro för tillgång till idrottsanläggningar. Starka föreställningar och normer kring kön gör att gym och andra idrottsanläggningar upplevs som otrygga.³⁰

Välfärd och service

Mål 4

Staden säkerställer lika tillgång till kultur, idrott och fritid oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika

Stadens verksamheter säkerställer att kultur-, idrotts- och fritidsverksamhet är inkluderande för hbtqi-personer.

Särskilt ansvariga: Idrottsnämnden, kulturnämnden, fastighetsnämnden utbildningsnämnden, stadsdelsnämnderna och Sisab – Skolfastigheter i Stockholm AB

²⁹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" Unga hbtqi-personers levnadsvillkor

³⁰ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" Unga hbtqi-personers levnadsvillkor

Stadens verksamheter vidtar åtgärder för att fler unga hbtqi-personer ska ha en meningsfull fritid.

Särskilt ansvariga: Kulturnämnden, idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna

Insatser för att säkerställa lika tillgång till kultur, idrott och fritid kan betyda en bredd av insatser där resultatmålen innebär en riktning men där andra insatser också kan behövas utifrån verksamhetens målgrupper.

Vid utformningen av insatser bör verksamheterna ha i åtanke att personer som bryter mot normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika inte är en homogen grupp och kan ha olika behov.

En insats för att öka tillgängligheten för hbtqi-personer i stadens idrottsanläggningar och skolor är att sträva efter att det finns flexomklädningsrum för de som vill byta om enskilt och könsneutrala toaletter för personer som inte identifierar sig som kvinna eller man.

Offentliga miljöer

Stockholm ska vara en stad för alla och undersökningar visar att hbtqi-personer upplever otrygghet i offentliga miljöer. I MUCF:s studie om unga hbtqi-personers levnadsvillkor framkommer att upplevelser av trygghet och utsatthet hänger ihop med samhällets normer. De flesta av respondenterna i studien har inte egen erfarenhet av fysiskt våld i offentlig miljö men flera har erfarenhet av verbala kränkningar, hotfulla blickar och hot. I vissa sammanhang anpassar unga sitt beteende för att uppfattas som heterocispersoner. Unga som inte uppfattas som heterocispersoner kan undvika vissa platser för att inte utsättas för våld och kränkningar. Flera unga hbtqi-personer med utländsk bakgrund beskriver att de upplever en särskild utsatthet, där de både riskerar att utsättas för rasism överallt i samhället och upplever en större utsatthet för hbtqi-fobi när de vistas i socioekonomiskt svaga områden.³¹

Enligt en undersökning från RFSL känner hbtqi-personer sig mindre trygga i sitt område än befolkningen i allmänhet. De har även sämre erfarenheter av kontakt med rättsväsendet och upplever i lägre

³¹ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), 2022, "Jag är inte ensam, det finns andra som jag" Unga hbtqi-personers levnadsvillkor

utsträckning att polis och väktare bidrar till ökad trygghet på allmän plats.³²

Välfärd och service

Mål 5

Offentliga miljöer i staden är trygga för hbtqi-personer.

Stadens verksamheter har god kunskap om och vidtar åtgärder utifrån vad som skapar trygghet för hbtqi-personer i offentliga miljöer.

Särskilt ansvariga: Idrottsnämnden, fastighetsnämnden, kulturnämnden, trafiknämnden, , stadsdelsnämnderna och bostadsbolagsstyrelserna

De offentliga miljöer som avses här är exempelvis stadens torg, parker och andra mötesplatser i stadsmiljön samt spontanidrottsplatser.

Insatser för att få kunskap om och vidta åtgärder utifrån hbtqi-personers upplevelser av trygghet/otrygghet bör utgå från stadens befintliga arbetssätt för trygghetsskapande arbete samt modell för platssamverkan.

Civilsamhällesorganisationer är en viktig samarbetspart för att bättre förstå hbtqi-personers upplevelser av de offentliga miljöerna i staden, se mer nedan under Fokusområde: Delaktighet och inflytande.

Fokusområde: Delaktighet och inflytande

I MR-programmet framgår att stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför. Det handlar både om att skapa tillit och förtroende för det demokratiska systemet och stadens verksamheter, samt om att inkludera invånarens kunskap och erfarenheter i stadens utvecklingsarbete.

Civilsamhället är en viktig samarbetspart i arbetet med delaktighet och inflytande. Civilsamhällesorganisationer har gått före och visat vägen för viktiga verksamheter, exempelvis startade RFSL den första mötesplatsen för unga hbtqi-personer i staden. Ett annat exempel är RFSL:s stödmottagning som riktar sig till hbtqi-personer

³² RFSL, 2024, *Hbtqi och trygghet*

som har utsatts för trakasserier, hot och våld. Varje år arrangeras även Stockholm Pride som är Nordens största Pridefestival. Genom samarbeten kan stadens verksamheter få viktig kunskap om aktuella behov och utmaningar för hbtqi-personer som kan ge idéer till anpassade eller nya verksamheter och insatser.

I staden finns flera råd som också kan användas i arbetet: Funktionshindersråden, pensionärsråden, råd för nationella minoriteter och kommunstyrelsens råd för Agenda 2030 är viktiga sammanhang för att inhämta civilsamhällets synpunkter på stadens arbete med mänskliga rättigheter generellt och särskilt hbtqi-personers rättigheter.

I ett rättighetsbaserat arbetssätt är delaktighet och inkludering en bärande princip. Invånarnas delaktighet har ett viktigt värde både för invånarna generellt, för de som använder sig av verksamheterna och för verksamheterna i sig. Genom delaktighet får de som ger service, beslutar om eller utför insatser mer kunskap om målgruppers behov och erfarenheter. Det ger i sin tur högre kvalitet och bättre service.³³

Delaktighet och inflytande

Mål 1

Verksamheter som möter medborgare har god kunskap om hbtqi-personers upplevelser av stadens välfärd och service.

Stadens verksamheter arbetar med enkäter, intervjuer och referensgrupper för att särskilt fånga hbtqi-personers behov och erfarenheter.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Staden ska öka kunskapen om hbtqi-personers upplevelser av välfärdsverksamheterna och offentliga miljöer. Staden ska även identifiera utmaningar och behov som hbtqi-personer upplever i kontakten med verksamheterna och de offentliga miljöerna.

Exempel på insatser är att använda brukarenkäter och olika former av dialoger. Dialoger kan både hållas med civilsammanslagningar och

³³ Sveriges kommuner och regioner 2025-02-27

<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/rattighetsbaseratarbetsatt.82124.html>

med enskilda individer som identifierar sig som hbtqi-personer. Den kunskap som framkommer ska användas i verksamhetsutveckling.

Mer konkret kan det exempelvis handla om:

- Att genomföra dialoger för att få kunskap om hbtqi-personers behov och erfarenheter.
- Att inkludera transpersoner och personer som inte identifierar sig med könen kvinna eller man i enkäter till verksamhetens målgrupp.
- Att genomföra intervjuer med personer som bryter mot normer om kön och sexualitet för att särskilt fånga dessa personers behov och erfarenheter.

Delaktighet och inflytande

Mål 2

Staden har långsiktiga samarbeten med civilsamhällesorganisationer som företräder hbtqi-personers rättigheter.

Stadens verksamheter samarbetar med civilsamhällesorganisationer kring insatser som synliggör och främjar hbtqi-personers rättigheter.

Särskilt ansvariga: Samtliga nämnder och bolagsstyrelser

Staden har en återkommande dialog med civilsamhället i hbtqi-frågor.

Särskilt ansvarig: Kommunstyrelsen

Samarbeten med civilsamhällesorganisationer som företräder hbtqi-personers rättigheter kan se olika ut beroende på nämndens eller bolagsstyrelsens målgrupper. I arbetet med att skapa ett gott samarbete med civilsamhället är en återkommande dialog en viktig del. Staden ska därför ta fram en planering för dialog med civilsamhället i hbtqi-frågor. Det kan till exempel handla om ett årligt återkommande öppet möte med politiska representanter från staden. Civilsamhällesorganisationer som företräder hbtqi-personers rättigheter kan tillfrågas om att ge synpunkter på insatser som stadens verksamheter erbjuder eller planerar att erbjuda. Det kan exempelvis handla om hur stadens verksamheter bättre kan nå målgrupper som transpersoner och samkönade par eller att få synpunkter på hur en öppen verksamhet för äldre hbtqi-personer ska utformas. Ett annat exempel är att arbeta med föreningsstöd till anpassade verksamheter för hbtqi-personer som kompletterar stadens verksamheter. Staden kan

även ingå idéburet offentligt partnerskap (IOP) med en organisation som företräder hbtqi-personers rättigheter och stödja evenemang som syftar till att synliggöra och stärka hbtqi-personers rättigheter. Exempelvis ska staden säkerställa långsiktiga och stabila förutsättningar för Stockholm Pride och stärka stödet till festivalen.